

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega dela Jože Pahor, hrvatskega dela Vinko Šepić. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— — Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu

Št. 20

V Trstu, dne 10. oktobra 1924.

Leto V.

Naš pravni položaj

Kr. proveditor je izpregovoril ob zaključku tečaja v Vidmu 30. septembra t. l. Reči moramo takoj, da so bile njegove izjave pravo nasprotje govora, ki ga je imel pri otvoritvi tečaja posl. Pisenti.

Kr. proveditor je poudarjal, da nima tečaj raznarodovalnih namenov, ampak da hoče, naj bi se slov. učiteljstvo priučilo jeziku in zgodovini Italije, naj bi se končala nesporazumljenja in naj bi se pobratili stari in novi državljani kraljevine. Italia da noče učiteljstva odstraniti, da mu hoče pomagati in olajšati dano nalogo: vzgajati otroke v ljubezni do Italije, proučevaje jo, a brez prepovedi in brez usiljevanj.

Omenjal je svoja prizadevanja v Rimu v prilog drugorodnih učiteljev, ko se je Gentilejeva reforma sestavljala. Trdil je, da slov. časopisje prinaša nesmiselne in neresnične vesti glede šolstva, z namenom, da vzdržuje nesoglasja in nezaupanje ki bi ne smelo obstojati.

«Na vsak način», je dejal, «se boste s časom prepričali, da vam nočemo slabo: nasprotno delamo in bomo naredili vse, da vam koristimo in da olajšamo vašo nalogo, ki se more označiti s kratkimi besedami: vršite svojo dolžnost!»

«Zahtevamo, da znajo otroci italijansko kakor znajo slovensko. Vi ste poklicani, da to napravite. Zagotavljam vas: če boste kazali dobro voljo kakor doslej, boste uspeli poučevati italijanščino in tudi vse druge predmete v tem jeziku.»

To bi bile vodilne misli govora, kakor jih posnemamo iz lista «La Patria del Friuli».

Glavna zadaća naša i našeg glasila

Kad nam je dužnost i želja da o tome svoju rečemo, dolazi nam na pamet i pred oči prizori vojne i sile, pa krize, katastrofe, kataklizmi, a onda beda, glad, bolesti telesne i moralne, naposljed pokvarenost, besnilo, vrludanje, krivudanje, mahnitaje, disorientacija; uništavanje, zverstvo, samopašnost, strasti, uživanja niska i sve ostalo što je spojeno sa prizorima padanja, utapljanja, umiranja; dotično u svezi s onim duševnim raspoloženjem kad se radi o biti i ne biti. I nema ovde izraza i pojma kojeg mi ne gledamo i ne čutimo fizički i moralno; ne izrekosmo reči, koje nijesu danas utelovljene i kojih mi nismo svedoci bilo kao posmatrači, bilo kao sudionici, bilo opet kao uživaoci ili patnici. Čitavo naše i tudje ljudstvo nalazi se još i danas pod dojmom one strašne

Med tem časom se je pričelo novo šolsko leto, ki nam je prineslo nekaj dejstev, ki so drugačna, kakor smo jih bili običajno vajeni. Niso se popravile vse krivice, ki jih je učiteljstvo pretrpelo v burni dobi zadnjih dveh, treh let. Vendar je šolsko skrbništvo pospešilo rešitev perečega vprašanja definitivnih nameščenj učiteljstva. Sistemiziralo je 522 definitivnih slovenskih in hrvatskih mest, od katerih je bilo pred kratkim 435 že oddanih. Od teh 522 mest (posti di ruolo) je bilo nekaj že prej zasedenih, nekaj pa na podlagi zadnjega natečaja, pri katerem so upoštevali 229 slovenskih in 30 hrvatskih učnih moči. Kr. proveditor je našel 259 provizoričnih učnih moči ter jih nastavil definitivno. S tem je rešil zadevo provizoričnega učiteljstva, ki je v vojni in povojni dobi nenavadno naraslo, ker so bila izostala običajna stalna imenovanja.

Navajamo ta dejstva v dokaz, da je imel govor kr. proveditorja v Vidmu stvarno podlago in da ni bil le retorična vaja. Imenovanja so kočljiva zadeva, zadeva obstanka učiteljstva. A kar se je prej opustilo ali zagrešilo na škodo učiteljstva, se je ta krat vsaj deloma popravilo. Povemo to odkrito, ker bi sicer ne bili moralno upravičeni boriti se za koristi stanu. Kr. proveditor je izpregovoril na tečaju v Vidmu tedaj, ko je lahko pokazal svoja dejanja. Vidimo sicer še povsod škodljive krajevne vplive na učiteljev pravni položaj vendar se zdi, kakor da se skušajo danes izločiti in omejiti z višjimi, objektivnimi kriteriji. To je vsekakor znaten napredek, če se ozremo na ex-lex stanje, ki smo ga imeli še nedavno na vseh straneh.

Pravni položaj učiteljstva se izboljšuje, kar z zadoščenjem ugotavljamo.

borbe o egzistenciji svoje ličnosti; još i danas drhće nam telo i duša pred onim strašnim pitanjem: što će biti od mene i od moje dece sutra, prekosutra; i danas nakon pete godine «mira» i rada nalazimo se duhom i telom na ratištu i fronti u pozi ratnika, a u sadašnjem smislu u pozi krvooločne zveri. I danas svedoci smo krvoprolića, nasilja, nehumanosti; i danas susreće čovek čoveka kao vuk vuka. Pali smo dapače tako nisko, nize od zveradi, koja respektira sebi ravna i svoju vrst... Padosmo tako nisko da istokrvna braća kidišu međjusobno na svoju propast prožet nekršćanskim nesocijalnim i nekulturnim uverenjem: tvoja smrt, moj život. Zar preteravamo? Oni koji od nas samo indiferentno gledaju u svet, ali kao da ne gledaju; oni kojima dobro ide; oni koji su siti i napiti ljudske krvi i mesa, takovi ne osećaju i ne vide današnjeg ljudskog zla. Ni oni kojima je sasma obezbedjen život, te samo traže ugodne

prigode razbibrige, uživanja i zabave, — i ovi ne vide zla. Ne vide svu gnusobu novog poratnog života ni oni koji ne mogu duboko zaviriti u dušu patnika, onih na koje je pala sva težina ugnjetavanja sa strane krvoločnih tirana. Ne vide konačno faktu zla ni oni koji ne će da zavire u kal radi svoje ugodnosti, ni oni koji izbegavaju starorimske arene i onu množinu nesretnika i bednika.

Nasuprot oni odlični, čisti duhovi što trpe zlo, nepravde i pregaranja i što rado polaze društvo nevoljnika i nesrećnika te ih promatraju pronicanim psihološkim okom, oh, to vide, i te kako! sve moderno zlo; vide ga i čute, a onda imadu toliko smelosti, kuraže te toliko moralne sile da otkrivaju zloće silnika, mogućnika i razvratnika, da te zloće pobijaju, a nesrećnike moralno dižu podstrekavajući ih na borbu i otpor, te da ne smalakšu u borbi za čovečnost, za socijalnu pravednost, te za moralno, kulturno i civilizirano žiće i sažice.

Učiteljstvo je pozvano da stoji čvrsto na branicu čovečjih postulata. Ono je pozvano da širi večne istine, da brani pravicu, da otkriva zlo i zločince, da raskrinkava javne i tajne razvratnike i nepoštenjake, osobito ulizice, farizeje, ipokrite, a onda da brani plemenitost i plemenite ljude i sve one što se žrtvuju u pobedi za večne ideale ljudstva.

Učitelj to mora krepošću svoja svetog znanja, jer je ne samo učitelj nego i uzgajatelj. Još i zato što i on spada među proganjene i omalovažene. Učitelj je ona osoba koja mora sve prerogative i sposobnosti apoštola istine, pravice, kreposti, napretka; on kao pučki učitelj i uzgajatelj ne sme nikada, i već radi svoja položaja med ljudstvom, mučke podnašati nekulturnost i nehumanost, nit ikada stupiti na onu stranu odakle dolazi svako nekulturno zlo, koje napokom i njega gnjavi. Baš radi njegova položaja med ljudstvom i baš radi njegove kulturne misije dolazi pučki učitelj u velike neprilike. Dolaze na njega napasti i napasnici. Nudjaju mu raj i lagodnosti, da ne bude ono što bi morao biti, te da služi svojom osobnošću i školom mogućniku i zatorniku.

Dolazi i ovaj glas: Poštediti ću ti život, ako...

Učitelj ovako dolazi u velike kušnje, kojima se samo čiste duše odhrvati mogu, samo čiste i idealne, samo karakteri.

Ne ćemo nit možemo ustvrditi, da su svi učitelji samo čisti, idealni i karakterni ljudi; ne ćemo javno lagati, da su svi pučki učitelji junaci dneva i pobednici u danima kušnje. Ne varajmo se: palo ih i pada pod ugodnim pritiskom lagodna, sigurna života... Ta to nekati, značilo bi zavaravati sebe, te škoditi općoj stvari. Neki drugovi padaju; neki

padaju javno (ovo je «najpoštenije»), a drugi prikrivo. Ovi zadnji i ovakovi su najopasniji, pošto ovakovi tiho i tajno šire demoralizaciju svoju vlastitu, te med svojim kolegama, a onda i medju svojim pukom gde učiteljuju. A demoralizacija jest grob našeg školstva i uzgoja, propast našeg udruženja, a napokom grobokop naše narodnosti, a dosledno tome i našeg glasila.

Ko od nas sakriva oči da ne vidi ništa u sebi i u svojoj kući — suradjuje u kopanju našeg velikog učiteljskog i narodnog groba... Ko taj, sakriva, brani, opravdava zlo u našim redovima, taj ne samo ne hasni učiteljstvu i ono zašto je tu, nego jednostavno ruši sve naše staleško, kulturno i narodno...

Ne sakrivajmo svilom i cvećem lešinu; ta odaće ju sjezin vonj i smrad... Ne! Lučimo dobro od zla, odelimo bolesno od zdrava, odstranimo gnjilo od negnjila, jer samo vako očuvati ćemo moral i sve kreposti u našim vrstama. Dobro uzvisivajmo, zlo kudimo privatno i javno!

Ovih načela taktike valja da bude i naše glasilu. Učiteljsko glasilu valja da puti, poučava i dopače uzgaja učiteljstvo; a ovo osobito sada u današnjoj moralnoj krizi. Došli smo naime u takovo doba, koje zahteva od svakog dobromislećeg pojedinca, a osobito od učitelja, da bude veći i viši srcem i moralnošću no intelektualno i znanjem.

Današnje doba većma potrebuje lečnike no gramatičare: lečnik naime duša naših, koje smučene u kaosu današnjih dana, u kaosu stotinu pitanja, koja se spustila na duše naše kao olovo. — Duše naše boluju; otrovani smo... Učiteljstvo je tu pozvano da od svoje strane sveti, dani, raščičuje, krepri, jača zamrle duše i svest. U toj svetoj službi budimo i mi slavenski učitelji i naše glasilu. Obustavimo bujicu nemoralna osobnog i društvenog; budnim okom pratimo čudoredni razvoj i život učiteljstva; delikatno operirajmo rane i gnjilobu, koja jedino kadra je pre ili posle uništiti naš stalež, a i školstvo naše. Uočimo pravo duševno stanje učiteljstva, koje danas većma iziskuje moralnog upliva i utecanja no pravog znanja i pouke u školskim disciplinama. Moralno čisti učitelj naime znaće i sam kako će se stručno naobraziti; okužene učiteljske duše, budimo uvereni, ne mare ni za što, a najmanje za svoj intelektualni, a tim manje moralni napredak i život.

U tom pravcu radimo svi radom, rečju i perom osobito primerom, jer učiteljstvo bez moralnog života i podloge gubi pravo opstanka kao takovo; ono bez viših ciljeva reducira se na ništicu.

Kulturni dolg

Naša bodeća krona preganjanj, zasledovanj in sumničenj, krona pletena iz težkih dni, skozi kature gremo kot potnik po temni in neznani poti, da se mu lahko vsak čas spodtakne, ni še izgotovljena. Kot nalašč se razvija vse v počasnem tempu, — saj tak občutek imamo — da bo spoznanje globlje. Bodočnost bo nazorno pokazala, da niso morda bile bridke preizkušnje v splošno zlo.

Naša pot se vije neznano kod. Le to vemo, da ne vodi skozi jasnine, in če bi ne bilo v nas one globoke vere učitelja borca, ki mu ni prirojeno kloniti pod vsakim udarcem, ne bi bilo v nas one krepke volje, ki zna za ciljem in se jasno zaveda, kam in kako.

Naša trdno zasidrana in neomajana vera nam

pomaga tudi čez zibajoča tla in skozi nove za preke.

In koliko postaj bo še treba, da bo mera polna, da bo učitelj lahko mirno vršil vedno težje dolžnosti?

Čakamo mirno in samozavestno, ker ni greha v nas kot ta, da **hočemo** za svojo misijo. Čakamo mirno zaradi svojih idealov, ki koreninijo v srcu in razumu, v človeškem pravu in se zlivajo na žrtvenik družabno dobrega; čakamo zaradi našega zvanja in tudi zaradi njih, ki so v vrsti brezposelnosti.

Ne smemo in nečemo držati križem rok, svoje s tudom započeto delo moramo kljub težkočam nadaljevati z neupogljivo voljo, ki ne klone v težkih dneih. Kaj naj bi nas pri tem plašilo? Strasti dvomljivih senc, brez vsake bodočnosti, ne smejo

ovirati našega dela, ki zmore najhujše strmine, in ne smejo biti merilo za juternji dan.

Naše sicer kot vedno skromno delo ne bo neplodno dasi trenutno tako izgleda in četudi obrodi le stotina vsejanega semena.

Sorazmerno delo v našo organizacijo: v društva, krožke itd., ker le tako bo možen uspeh in bodo povsod med nami sposobni tovariši. Čvrstim mladim močem, ki so voljne se uveljaviti, je treba malo vodstva.

Kakor hitro ne zanikamo organizacije in samozobraževalnega dela, imamo vrsto dolžnosti. Sicer pa smo že pokazali, da nismo mrtve posode brez vsebine, ki se puste izigravati, temveč hočemo svojo neodvisno pot. Zato so in bodo oči nas vseh obrnjene največ tja, kjer se neutemeljeno čaka in opravičuje s pretiranimi izgovori.

Čas beži in naglih korakov prehajamo v novo zgodovinsko fazo; povsem nove sape vejejo na način, da čutimo potrebo duševnega spopolnjenja,

Dve načeli

Delovna šola si lasti dandanes že tako veliko število sprememb, katere zagovarja pestro število apostolov, da je tudi vernemu zasledovalcu tega problema težko izslediti bistvene razlike in najti pravo orientacijo. Veliko knjig govori o delovni šoli, skoraj slednja pa ima lastno podlago. Kolikor pedagožov rešuje vprašanje delovne šole, toliko imamo opredelb. Informativne pedagoške revije naštevajo trop vrst delovne šole.

Človek bi se lahko vprašal, kam dovede šolo ta raznovrstnost nazorov? Stvar pa v resnici ni tako huda.

Šole ne ustvarjajo ljudje-pedagozi, temveč jo določuje gospodarsko-socijalni položaj. Istotako zavisi organizacija delovne šole od gospodarskih in družabnih razmer. Ko pristanemo na to resnico, nam ne bo več težko določiti vrste delovne šole.

Po razliki družabnih gospodarskih oblik moramo omejiti vse tipe delovne šole v samo dve vrsti:

- 1.) psihološko vzgojno delovno načelo,
- 2.) enotno kolektivno gospodarsko delovno načelo.

Prvi tip delovne šole zajema vse različne podtipe, ustvarjene tekom dobe, odkar je zavzelo vprašanje delovne šole prvo mesto v pedagogiki. Naj govore posamezne struje delovne šole o rokotvorni produkciji, zgolj o duševni samodelavnosti, ali pa o združenju obeh v rokotvorno in duševno delavnost, vedno je delo samo sredstvo in nikoli namen. Samodelavnost otrok je le sredstvo njih umski, srčni ali telesni vzgoji. V vseh naših pedagoških delih, ki obravnavajo delovno šolo, zapazimo, da negirajo vsakršen namen dajati otrokom strokovno naobrazbo. K večjemu vključujejo k drugim vrednotam tudi to, da pokaže delovna šola nagnenje i sposobnost do posameznih poklicov tako, da se otrok že v zgodnji mladosti odloči za svoj bodoči življenjski potažaj.

«Izbira poklica! Prihranjena razočaranja!»

Kaj pomaga, če spozna otrok sposobnost do gotovega poklica, ko mu ga pa morda obstoječi gospodarski red preprečuje ali pa naravnost onemogoča. Kaj takrat, če ugotovimo pri otroku nadarjenost in veselje do študija, pa je reven in ne bi mogli starši plačevati dražjega šolanja? Njegovo mesto v družbi bo zasedel človek, ki mu je dal družabni red dovolj sredstev, da se je povzpел kljub morebitnemu klecanju. Kako bo vršil dolžnosti do družbe ta, kako bi jih oni, je zopet drugo

razširiti in poglobiti svoje obzorje vsopredno z zahtevo novega časa. Čutimo to med prvimi že po svoji družabni poziciji. Kazveseljiv pojav, živa priča je, če kljub trenutnim udarcem in dozdevnemu razsulu zremo zaupno v bodočnost. Čim več razočaranj, tem večja vera!

Že v začetku šolskega leta naj nas prešine zavest skupnih dolžnosti, ki naj nas spremlja na kulturno delo brez ozira na število. Mrtva telesa — ta balast — so daleč za kvalitativno močnimi.

Svetolucijski tečaj mora v miniaturni med nas, to zahteva resnost sklepov, stremjenja in časa. Vsak učitelj, član organizacije, nosi del te dolžnosti, brez katerih ne gremo po poti naših in občnih pravic.

Preko težav, preko mrtvih duš, nevrednih naših pomilovanj, je iskal in išče učitelj dobrine v svoj in v prilog mučenemu človeštvu, ki mu hoče in tudi mora služiti.

To je naše zvanje.

vprašanje. Deček ima bogat organizatoričen dar, pa bo hlapčeval svoj živ dan bogatim gruntarjem, in nikoli ne bo občinski starešina, kaj še župan.

V zasmeh vsej resnosti te vrednote delovne šole naj navedem značilno dejstvo! Najboljša delovna šola v Ameriki je sprejemala samo otroke bogatih meščanov. Gojili so tudi rokotvorni pouk. Kaj bi reklo dedno pravo, če bi bili morali vstopiti oni otroci v poklice, za katere so bili sposobni? Kaj bi rekel družabni ponos?

Ima pa delovna šola pri nas splošno vzgojno in učno vrednost in sicer v toliko, v kolikor nam jo poda in ugotovi psihologija na eni in zdravstvo na drugi strani. V toliko pravim, kajti večina današnjih pedagožov izhaja iz idealistične filozofske šole in mislim da nisem prvi, ki si je predstavljal ob koncu lepo pisane pedagoške knjige moža učenjaka, sedečega pri mizi, ko riše v zanosu poti vzgoje in stavi družbi cilje, tam zunaj pa hiti življenje jekleno svojo pot. — Le prevečkrat je utopični idealizem pravec pedagožov.

Za uvedbo drugega tipa delovne šole morajo biti dani gospodarski in politični predpogoji. Le v kolektivno gospodarski organizirani družbi je mogoče udeležiti poklicno delovno šolo. Za to pa mora biti zopet dana podlaga in ta je enotnost šole. — Brez enotne šole ni mogoče graditi poklicne.

Odveč je vsako govorjenje o gospodarski poklicni vrednosti osnovne delovne šole, ko je ves družabni ustroj individualističen s svojima tipičnima faktorjema: bogastvom oziroma ubožtvom in z dednim pravom ali bolje rečeno dednostjo poklicev. — Sin fabriškega delavca bo ostal skoro vedno fabriški delavec; črevljarjev sin postane največkrat črevljar; trgovec izroči trgovino sinu, kmet pa zapiše kmetijo svojemu potomcu.

Sicer imamo tudi pri nas nekake poklicne šole: obrtne tečaje, ki pa v resnici niso niti od daleč poklicne, kajti nikdar se v teh šolah ne združujeta praksa in teorija.

Individualistično kapitalistični družabni red izključuje vsako gospodarsko poklicno delovno šolo.

Ostane nam, kakor prej omenjeno psihološko vzgojna baza delovne šole. S to šolo se otresemo morečega prahu šole učilnice in njene glavne hibe — verbalizma. Podlaga naše delovne šole je zgolj psihološko higijensko vzgojna. Ako pa bo uporabil kateri izmed otrok pozneje v gospodarstvu oziroma v poklicu kako vrednoto pridobljeno v tej šoli, bo tudi prav.

M. I. R.

Iz organizacije

V. letnik „Novega Roda“

V kratkem izide prva številka «Novega roda» 1924-25.

Mislimo, da je odveč govoriti o pomenu tega mladinskega lista za izobrazbo slovenske mladine v Jul. Krajini. Mladinske knjige so pri nas redke in drage, knjižnic nimamo, šola je dan za dnev manj sposobna zadostiti otrokovemu hrepenenju po znanju in plemenitem razvedrilu. Posebno deca iz siromašne hiše — in take je pri nas velika večina — je bolj in bolj zapuščenca, če se ozremo na njene duševne potrebe. Poleg bede ji grozi še duševna omejenost, ljudska izobrazba drvi navzdol, ker nimajo naši časi smisla za njen dvig, za olajšanje življenja posebno v širokih slojih.

Z ustanovitvijo mladinskega lista je naša organizacija postavila močan jez temu nazadovanju. Črez stotisoč zvezkov smo v teku nekaterih let razširili med mladino, v njeno zabavo, v pouk in zato, da vzljubi lepo knjigo.

Vendar se od strani nekaterih učiteljev ni storilo nič za razširjenje «Novega rodu». Vse priporočanje je ostalo brez uspeha pri njih, dasi nimajo najmanjšega vzroka za svojo nepristopnost. Zdi se, da niso zmožni narediti drugega kot to, za kar so plačani, da so samo slabi dninarji, ki ne priznavajo nikake višje vsebine svojemu delu. Stojte izven duševnega življenja našega stanu, tuji nam in ljudstvu. To ni prav in bo ostalo kot krivda na njih, ki bi se lahko bolj zanimali za otroke ljudstva, katero preživlja, boljše ali slabše, tudi naš stan. Ljudska izobrazba je najbolj odvisna od tega, koliko vesolja se zbudi za čitanje že pri otroku, ki se bo pozneje kot auto-didakt povzpел do stvari, ki mu jih šola nikdar ne bo dala. Zato greši proti ljudski kulturi, kdor ne podpira edinega mladinskega lista, ki ga imamo.

«Novi rod» komaj živi, če ni deležen podpore nas vseh. Če bi bil povsod razširjen in ne le tam, kjer so doslej poverjeniki, bi se lahko povečal in izboljšal. Da se to ne zgodi, so krivi taki, ki stojte indolentno ob strani in se še ne zmenijo ne zanj. Objavili bomo v eni prvih številok one kraje, kamor mladinski list ne pride, po žalostni zaslugi zanikernih kulturnih... pionirjev. Tudi v teh krajih mora imeti «Novi rod» vstop: naše delavne tovariše-ice prosimo, naj zastavijo svoje moči, da se to zgodi. Bilo bi neodpustno, da propade po krivdi suhih vej na našem deblu vse, kar so delavni dosegli z vztrajno požrtvovalnostjo.

Pri društvenih zborovanjih, kakor tudi pri odborovih sejah naj se o mladinskem listu resno govori in naj sledijo besedam tudi dejanja. O uspehih bomo poročali. Upamo namreč, da ta krat ne ostane le pri pozivih in priporočilih.

Beseda nekaterim poverjenikom. Nekateri poverjeniki N. r. so fenomenalni. Prejemajo list, ga razdele, dobe plačanega in — konec! Ne opomin, ne poštna položnica, ne poziv v listu, ne voditelj migljaj jih ne prepriča, da dolgujejo toliko in toliko upravi za lanski in tudi še za predlanski letnik. Ohranijo svoj občudovanja vredni stoični mir in svojo trdnost celo potem, ko je vsa stvar nevdržna. In kar je najbolj neverjetno, med njimi ni navadno takih, ki bi jih opravičevala kolikor toliko rodbinska stiska. Kar je večjih dolgov pri upravi, niso nastali toliko iz potrebe kot iz lahkomišelnosti in trošenja, pa če tudi za nepotrebne reči. Najbolj nerazumljivo je pri tem, da «poverjeniki» ne čutijo, kaj je bila že davno njih dolžnost, zakaj sicer bi kakšen tih notranji očitek vendar le povedal, da take stvari

niso v redu, ker niso — častne. Seveda, če bi tako mislili, ne bi mogli vzdržati svojega občudovanja vrednega stoičnega miru in ne bi bili več taki čudoviti fenomeni, kakršni so, na nemalo škodo «Novega rodu»....

Zborovanje goriškega učiteljskega društva v Gorici. Po dolgem odmoru se je goriško učiteljstvo zopet zbralo na sestanku 3. oktobra t. l. v Gorici v «Trgovskem domu». Dasi je bilo deževno vreme, je prihitelo k zborovanju 72 tovarišic in tovarišev. Da društvo ni zborovalo toliko časa, ni bil kriv odbor. Oblast je bila zborovanje prepovedala, ker društvo ni imelo italijanskega državljanstva. Sedaj je uveden italij. društveni zakon in se lahko zopet zboruje.

Predsednik Urbančič je pozdravil v svojem jedrnatem nagovoru vse zborovalce, posebno pa predsednika «Zveze» tov. Germka in tov. Rakovščka.

Z žalostjo se je spomnil vseh tovarišev, ki so zapustili od zadnjega zborovanja že zredčene vrste učiteljstva. Sožalje vsem preostalim! (Navzoči so se dvignili s sedežev. Nekrologi so bili objavljeni v «Učit. listu».)

V nadaljnjem govoru poziva predsednik zbrano učiteljstvo, naj se točno oklene učiteljskega društva in naj redno prihaja k zborovanjem radi samoizobrazbe in samoobrambe.

Predsednikovo poročilo je vse učiteljstvo z odobravanjem vzelo v znanje.

Nato poda tajnik letno poročilo, ki je bilo tudi odobreno.

Preide se k predlogom in nasvetom.

Sklene se izterjati potom odvetnika dolžna draginska doklada v znesku 600 L na osebo in poterjani prispevki za vzdrževanje okrajne učiteljske knjižnice.

Napravijo se potrebni koraki, da se izplačati učiteljstvu še dve potnini k okraj. učit. konferencama.

Radi ekonomičnega vprašanja se bo delovalo na to, da ostanejo sedanje šolske knjige v veljavi toliko časa, dokler se ne dobe druge.

Predsednik tov. Urbančič priporoča «Novi rod». Vsaka šola mora imeti nekaj naročnikov. Sramota bi bila za učiteljstvo, če bi ta lepi mladinski list propadel.

Nasvetuje se, naj vsaka tovarišica ali tovariš rekurira, komur se je štelo premalo let v službeno dobo.

Pevski zbor apelira na pevke in pevce, naj se pridružijo zboru, da se isti pomnoži.

Tov. Ignacij Križman priporoča v nakup glasovir iz zapuščine pokojnega tovariša Alojzija Verča. V oporoki je postavljena cena 3500 L. Kdor se zanima zanj, naj se obrne na tovariša Ig. Križmana v Gorici.

Društvene volitve se preneso na prihodnje zborovanje, ki bo 6. novembra t. l.

S tem je bil dnevni red izčrpan in tov. predsednik je zaključil lepo uspelo zborovanje z zahvalo za lepo udeležbo.

«Učiteljsko društvo za Trst in okolico» je sklicalo 5. oktobra zborovanje v prostorih «Otroškega vrtca» pri Sv. Ivanu. Udeležilo se je tege važnega sestanka 54 članov.

Ob določeni uri otvori predsednik zborovanje. Pozdravi navzoče, pove, da se pripravlja nov «Regolamento» in obvešča, da je imenovan za osr. did. ravnat. g. Merluzzi.

Pripomni še, da bi se morali mi zavzeti za to, da imenujejo didaktične ravnatelje, ki razumejo jezik naših otrok, ako hočejo nadzorovati naš pouk.

Tov. Daneu čita novi poslovnik. Ko je prečital nekaj točk, se oglasi tov. Germek, ki priporoča, da bi se čital le drugi del, ki je za nas važnejši. Prvi

del govori večinoma o sprejemanju učiteljskega osobja, nas pa žal zadeva le odpuščanje.

Predsednik stavi predlog tov. Germeka na glasovanje. Vsi glasujejo za čitanje drugega dela.

Oglasi se tov. Valentič z mnenjem, da je za nas važna točka o številu učencev v razredu. Vsi italijanski kolegi zahtevajo manjše število učencev.

Tov. predsednik vzame to na znanje in priporoča voditeljem, da zahtevajo pri seji, ki jo imajo z nadzornikom naslednji dan, znižanje števila učencev v razredu.

Tov. Daneu nadaljuje s čitanjem drugega dela šol. poslovnika in pretresuje se vsaka točka posebe. Vname se živahna debata pri 11. in 12. členu. Po členu 11. bi bili vsi naši provizorični učitelji (ice), ki so po 12, 13, 14 in celo 15 let v službi, kar meni nič tebi nič odpuščeni. Po členu 12. pa bodo upokojeni vsi tisti, definitivni učitelji (ice), ki v teku enega leta po odobritvi poslovnika ne napravijo izkušnje iz italijanščine kot učnega jezika. Ni pa dovolj jasno povedano, kako se štejejo službena leta za penzijo.

Tov. Grbec predlaga, da bi se naše društvo glede penzije natančno informiralo na merodajnem mestu.

Tov. Germek: Novi poslovnik, ki ga tu čitamo, ni še potrjen in marsikaj se bo še popravilo, predno se predstavi občinskemu svetu.

Tov. predsednik priporoča voditeljem, naj se oni informirajo glede penzije. Mnenja je, da še počakamo s tem, ker je tako še vse provizorično.

Tov. Germek poroča o krivici, ki se je godila pri imenovanjih učiteljstva s strani proveditorjata. Učitelji (ice), ki so komaj 2 ali 3 leta v službi so imenovani kot definitivni, drugi pa, ki so služili v Trstu 8 do 10 let, so brez službe. Predlaga, da se za prizadete napravijo potrebni koraki in sicer naj se zberejo vsi potrebni podatki in napravi protest.

Predsednik stavi predlog na glasovanje in ta je soglasno sprejet. Določi se, da gre deputacija k županu.

Tov. Germek stavi naslednjo resolucijo: Slovensko učiteljstvo izjavlja, da zahteva, da se mu ohranijo njegove stare pravice.

Vname se daljša debata v vprašanju izkušenj iz ital. jezika, a ostane brez vsakega zaključka.

Tov. Čok Albert: Vsa tržaška društva so te dni zborovala in vsako izmed teh je napravilo kako resolucijo, mi pa nič.

Tov. Germek: Mi smo povsod nedobrodošli in vsiljevati se ne moremo drugorodnim kolegom.

Tov. Daneu: Ko nas je odbor poslal k «Unione Magistrale», da bi skupno nastopili, so nam rekli, da bodo imeli sejo in da nam uspeh sporočijo. Teža pa čakamo še danes.»

Tov. Valentič vpraša, kakšno mnenje vlada pri nas glede urnika, da imajo nižji razredi po 5 ur šole zaporedoma; v višjih razredih je 25 ur na teden premalo, ker je vštetihraven 6 ur italijanskega jezika in verouk, četrtek pa je prost.

Predsednik predlaga tov. voditeljem, naj tudi tozadevno govorijo pri seji z nadzornikom.

Vsi so zato.

Nadalje se govori o verouku in sklene se, da bi tudi o tem govorili voditelji na pristojnem mestu. Ako mogoče, naj izposlujejo verouk duhovniki.

Dalje se sklene, da se udeleži sestanka za razstavo v Firenci, tov. Germek.

Slednjič pride na dnevni red vprašanje o knjigah, ki jih smemo rabiti letos v naših šolah. Do sedaj sta potrjeni dve knjigi in sicer Wider: «Abecednik» in II. berilo za II. rzd. Računice se lahko rabijo kot pomožne knjige. Potrjeni sta še dve berili, ki jih je spisal Pasqualis Mario in sicer II. in III. del.

Sklene se, da predlagajo naši tov. voditelji pri seji, da bi smeli rabiti knjige (posebno V. berilo), ki smo jih rabili lani.

Ker se nihče več ne oglasi k besedi, zaključí predsednik zborovanje ob 13½.

Naši grobovi

Alojzij Verč

Šmarje na Vipavskem je dalo 1863. življenje Lojzetu Starešinovemu, ki smo ga 21. septembra izročili materi zemlji pri sv. Ani v Trstu.

«Oh, naši so samo — grobovi!», sem zajokal s Simonom Gregorčičem. — Umrli je eden naših starejših tovarišev in nihče ne stopi v vrzelj, ki se je izpraznila ž njim, ki je bil vnet tovariš in spreten učitelj naše mladine.

Dovršil je 1884. učiteljišče v Kopru, se študentsko zaljubil — žalostno oženil in šel v Šempolaj, kjer je poučeval do 1890. Vipavski Kraševac se je preselil v vinorodna Brda, a tudi Bric ni maral ostati, ker ni našel sreče v zakonu. Rešil se je njegovih spon in zahrepenel po Gorah. V 1899. je šel v Kanal, katerega je vzljubil z vsem svojim ranjenim srcem. Pesem naša je zacelila tudi mladostno srčno rano, saj je pesem vzdih bolesti in vzklik radosti. Njegov pevski zbor je odmeval od gor do gor na obeh bregovih bistre Soče in pesem je premagala bolest njegove duše. Vzljubil je vedre in odkritosrčne duše naših Gorjanov in vesel je včasih zapel kanal-sko najpriljubljenejšo:

«Soča voda je šumela».

Alojzij Verč je vodil v Kanalu ljudsko in obrtno šolo, Posojilnico in hranilnico, Narodno čitalnico in se zvesto oklepal dela na prosvetnem polju med našimi ljudmi. Prirejaj je sijajno uspele veselice,

kjer se je odlikoval s svojimi pevskimi zbori. Vse je minljivo, a naša narodna pesem je večna in ohranja v sebi lepote naše domače zgodovine iz preteklih dob za prihodnje čase. Tudi naš tovariš Verč bo živel v ohranjeni naši narodni pesmi.

Njegovo življenje se je delilo med Vipavo, Krasom, Brdi in Gorami. «Lep je svet in gora mu je cvet!» Ljubezen do prenovljenega Kanala se je vgnezdila v njegovo srce, ki je zopet zakrvavelo, ko so ga lanskoleto šikane današnjih neurejenih povojnih razmer vrgle v Šmartno v Brda. Zastokal je v svoji občutljivosti in bolehati je začel v tihi žalosti, ker

«Srce le gor mi sili nazaj v planinski raj!»

Iskal je zdravja v novem goriškem sanatoriju, pri domačih zdravnikih, in 30. junija t. l. sem ga na njegovo prošnjo spremljal z «Zelenim križem» v tržaško mestno bolnišnico, kjer je zaspal za vedno 19. sept. Neozdravljiva bolezen je dosegla svoj namen. Izdihnil je svojo trpečo dušo v prepričanju, da se je preselil v svoj nepozabni Kanal, ker smo mu zagotovili že urejeno stanovanje vsled njegovih večnih želj in hrepenenj. «Prihodnji teden, Nace, pojdeva ven iz bolnišnice. Ali dobim stanovanje v šoli?» Par ur pred smrtjo je tako šepetal s tovarišem Ignacem Križmanom, ki je izvrševalec njegove poslednje volje. — Prav nič ni čutil svojega lastnega umiranja v silnem koprnenju po naših Gorah, po bistri Soči, po dragem Kanalu — zavedal se ni

«da šteje revež stokrat sto prevar».

Verčev vedri duh je splaval v višine in zletel «nazaj v planinski raj». Onemoglo telo smo položili v grob, ker

«tu vtihne vseh viharjev jeza,
krivice roka sem ne seza».

Pogreb njegov je bil za nas tovariše časten. Nad petdeset nas je bilo, ki smo dokazali s svojim poslednjim spremstvom Simon Gregorčičevo trditev:

«Oj težka pot, oj tožna pot,
ko od srca srce se loči».

Deputacija mladih Kanalcev v imenu tega po pokojniku toliko ljubljenega kraja je prihitela potočiti solzo na grob svojemu učitelju. Koliko vrsti našega hvaležnega ljudstva bi pa pohitelo k odprti gomili na domačem pokopališču k sv. Ani v Kanalu, a naš nepozabni Lojze počiva pri sv. Ani v Trstu, kjer smo mu le najzvestejši vzkliknili:

«Na srečni poti ti si zdaj,
na poti v grob, na poti v raj!»

A. U.

Klement Jug

Lansko leto se je udeležil tečaja pri Sv. Luciji kot živahen debater — mladosten, zdelo se je po vnanosti, prvi trenutek, še nezrel študent; njegovim izvajanjem med debato pa je bilo težko, skoro nemogoče slediti brez strokovne-modroslovne predizobrazbe. To je bil bržkone tudi vzrok, da se ni vršil «Pedagoški tečaj», ki ga je hotel prirediti v septembru lanskega leta v Nemcih, pod okriljem «Zveze slov. učit. društev.»

Mladi, dvajsetšestletni znanstvenik iz Solkana pri Gorici, čigar filozofski zbrani spisi začno kmalu izhajati, ki je 11. avg. t. l. ponesrečil v Severni Triglavski steni, je lansko leto položil doktorat na ljubljanski univerzi, kjer se je razvijal kot znanstvenik pod duševnim vodstvom dr. Vebra, letošnje leto pa je ipopolnjeval svoje modroslovno znanje v Padovi.

Kaj ga je gnalo med učiteljstvo?

«Da bi moje življenje ne bilo zlito na pesek» je bilo zadnje gibalno divjih naporov vseučiliških let, ki je zazorelo v njem ob prehodu iz srednje šole na vseučilišče. Za tem visokim etičnim ciljem je strumno umeril vse svoje življenje: velikopotezno in brez kompromisov. Svoje telesno življenje in z njim tesno zvezana telesna ugodja, nasladna čustva: lažnost, telesno pomehkuženje, zavživanje hrane in pijače, spolnost, samoohranitveni življenjski instint, je znal popolnoma obrzdati in podrediti svojemu višjemu duševnemu življenju in končno svojemu cilju. Silna energija, ojeklenela v premagovanju ovir v sebi in izven sebe, mu je bila dober pomočnik.

Roko v roki s tem se je v prvi dobi tudi praktično udeleževal v podrobnem društvenem delu, s predavanjem; v resnejši dobi pa se brezobzirno vzgajal v čim popolnejšega etičnega — dobrega ter spoznavajočega človeka. Z lastnim vzgledom je namerno vzgajal vse, ki so ga obdajali, kateri vpliv je aktivno poglajljal z vsemi razpoložljivimi sredstvi, ki so bila številna in močna pri njegovih ogromnih delavnosti, ter jim postajal občudovani duševni vodja.

Vzgajati samega sebe, v tem je jedro vsega vzgojeslovja; vzgajati druge je le nekaka nadstavba, ki po vsem svojem bistvu odvisi od jedra. V tem spoznanju in njega utelešenju je veličina genijalnih vzgojiteljev človeške družbe: verskih reformatorjev, voditeljev velikih družabnih gibanj itd. — Zdi se, da je to jedro tudi vsega dr. Jugovega snovanja: za-

vestnega, po zakonih miselne ali čustvene logike izvedenega, ali podzavestnega, vznikajočega iz spontanosti impulzov, pokrečenih po nezaznanih skrivnostih genijalne duševnosti.

«Spoznavati človeško duševnost in spoznatke izrabljati,» ter «dvigati vrednote za človeštvo», tako se približno glase vodila, ki si jih je postavljala na pragu vseučiliške dobe. Zaglobil se je v študij filozofije in fanatično ril po svoji duševnosti; za doktorat je že spisal monumentalno disertacijo, ki originalno obravnava vzročnost duševnosti. Zakonitosti, po katerih sledi doživljaj doživljaju, kojih dejstva raziskuje Jugova razprava, so predmet eksplikativne — razlagalne psihologije, ki jo je s tem — se zdi, na prvi pogled — začel in v grobih obrisih zasnoval. Kdor pozna, kako doživljaj izhaja iz doživljaja, te zakone tudi lahko namerno uporabljiva v dosegu gotovih ciljev, — in to je prav namen pedagogike. Prav eksplikativna psihologija je torej neposredna teoretična podlaga in predpogoj znanstveni pedagogiki. (Glavne izsledke te disertacije je hotel prednašati v primerno poljudni obliki na «Pedagoškem tečaju», v Nemcih). Seveda, sodba o tem se bo izrekala pozneje, iz zgodovinskih vidikov, ko se bo izkazala, ali ne, uporabljivost novih perspektiv.

Zadnje leto se je pečal s spisovanjem svoje «Etike», ki ji je nabral že mnogo snovi. Sicer se je pa s tem že prej bavil v svojih strokovnih — filozofskih vajah, k čemur naj dostavim še, da so njegova mladostna razmišljanja določno etičnega značaja.

To, mislim, pokaže dr. Jug kot velikega vzgojitelja, ki preučava neposredne dušeslovne predpogoje pedagoškega vplivanja, in jih na sebi preizkusi. Ako mu znanstvena tradicija ne more o tem nič povedati, pa sam raziskuje. Ker pa je pedagogika le pot k gotovemu cilju, ki si ga pa pedagogika sama ne postavlja, mora vzgojitelj poseči na drugo polje, da si najde vzorne cilje, — dr. Jug si jih tudi tu sam poišče, v kolikor mu tradicija nič ne nudi. Oziroma, potek se zdi, da je obraten: Njegova velika etična osebnost, ki v začetku instinktivno čuti svoje vrednote, pozneje jih z etičnim raziskovanjem znanstveno ugotavlja, čuti potrebo, da te vrednote veže do najvišje dosegljive stopnje, zato išče pot in sredstev: vzgojeslovnih spoznanj, zase in za druge.

Preiskal in preformiral je sebe, nato je isto delal na svojih bližnjih. In delal je vse to velikopotezno zasnovano. Ali ni naravno, da se je hotel približati onim, ki imajo isto nalogo, — učiteljstvu — ker je čutil, da jim more kaj povedati.

Z. Jelinčič.

† **Karla Ponikvarjeva r. Germek.** 6 t. m. je umrla ga. Ponikvarjeva, sestra predsednika naše Zveze, bivša učiteljica v Skriljah, na Katinari, v Rojanu in pri Sv. Ivanu.

Pokojnica je bila neumorna na kulturnem polju, posebno v šolski obrambni organizaciji — neustrašna, na prvih, izpostavljenih mestih! Izrednih zaslug ima tudi kot karitativna delavka; dolga leta je predsedovala zavodu sv. Nikolaja v Trstu. Tudi podružnico ženskega udruženja pri Sv. Ivanu je vodila še v zadnjem času. Kot požrtvovalna, plemenita žena je uživala neomenjeno spoštovanje, zato je javnost toliko bolj pretresla njena prezgodnja, tragična smrt, v času, ko leži tudi njena najmlajša hči težko bolna.

Izvršujemo mučno dolžnost, da izrekamo spoštovanem t. Germku, kakor tudi ostalim sorodnikom, sožalje vsega Zvezinega učiteljstva. Plemeniti ženi pa, ki je darovala svoje življenje v korist siromašnega naroda, večni mir!

Neznanki

Ni bila nikdar moja navada čistiti kljuge. Poklic ni namreč nikdar hvaležen, dasi je včasih celo kratkočasen. Če si se pa navadil nanj, ti je skoro dolg čas, ako nikdar ne vidiš kakega urada od znotraj. Vse je mikavno, naznanila, ki ne držijo več, običaj, ki jih nisi poznal, ozračje in posebno obrazi, ki jih ne srečuješ vsak dan.

Pred kratkim me je spet zapeljala moja nova strast. Pogledat sem šel, če se kljuge svetijo. Na stopnišču sem našel nekaj gospa in gospic, ki niso vedele, kaj bi. Je že tako — zadnji korak je najtežji. Tri postarne gospe so reševale problem, ali se sme ali ne skozi vrata. Poslušal sem, kako bodo razrešile. Rešitev pa ni bila lahka, in ena izmed gospa je sedla na stopnice, ki vodijo v više nadstropje. Še druga je storila po njenem zgledu. Da nista bili trudni, bi gotovo ne bili tega storili.

K njima je pristopilo drobno dekletce, s takim ozkim obrazom, da sem videl, kakô ima bolna pljuča. Tudi ona bi za potrebo sedla, a jo je bilo sram sesti na kamnate stopnice.

Čakali smo. Ko ljudje čakajo, se zblížajo. Pa še ni prišla ura. In če bi tudi prišla, za vrati so stali mogočni možje in so dopovedovali, da ne sme nihče skozi vrata, ker bi motili one, ki delajo.

Ali — človeka je težko prepričati; posebno takega, ki ve, da krotki do danes še niso zemlje posedli in da so njihov blagri navadno najgrenkejši. Ura je odbila in stopila sva s prijateljem notri. Bliski so se

usuli na naju, a naju niso motili. Tudi sama nisva bila; našla sva še druge in izgledalo je, kakor da je predpisano, naj bodo nekateri notri, nekateri zunaj.

Zganil pa je najin zgled gospe in gospice, ki so bile ugotovile, da je treba čakati pred vrati; prišle so za nama, v veliko iznenadenje obeh mogočnih mož.

«Ali je to olika?» jih je eden sprejel. «Ali je zdaj čas za vstop? Ali ne veste, da gospodje delajo in da jih motite?» Itd. itd. itd.

Pa je bil čas za vstop in so vstopile kakor človek, ki je ugotovil, da ni dostojno, če gre skozi vrata, kakor človek, ki se dobro zaveda, da ničesar ne sme.

Takrat sem opazil, da je tu mnogo stolov in da so najbrže za take, ki naj čakajo. Tudi prostor ni bil odločen za kaka druga opravila. Toda ona tovarišica, ki je vso svojo mladost žrtvovala otrokom drugih, je morala sedeti zunaj na kamnu, in poleg nje je moralo čakati slugine milosti ono dekle z našo stanovsko boleznijo.

Doživel sem že marsikaj in se nisem čudil. Nisem se čudil, ko me je prijatelj opozoril, da je starejša koleginja jokala zunaj na stopnicah. Kaj ne, tovarišica, kako je trpljenje z neenako mero razdeljeno! Toda jokati bi ne bila smela! Molčala bi in dvignila glavo, zakaj tihe solze so najtežje. Ali ne veš, da imaš pravico dvigniti glavo, ti, ki si svoje življenje darovala drugim? Ali ne veš, da bo še le tedaj dobilo tvoje vzgojno delo pravi smisel, če boš dvignila glavo?

Ah, ti jočeš, tovarišica, sediš na stopnišču in čakaš in jočeš....

Razno

Državna didaktična razstava v Firencah.

Pomladi se otvori v Firencah didaktična razstava vsega šolstva, izvzemši visoke šole. Za nove pokrajine je osrednji odbor imenoval kot zaupnika ravnatelja učiteljskega v Trstu, Jakoba Furlanija. Ta je sklical za terek večer sestanek vseh faktorjev, ki bi prišli v poštev. Povabil je tudi predsednika naše Zveze, ki se je sestanka tudi udeležil.

Sklicujoči predsednik je pozdravil navzoče, opravičil par odsotnih, povedal, da se vlada zelo zanima za to razstavo in da je šolski skrbnik obljubil vso pomoč. Obrazložil je, da bo ta razstava obsegala vse morebitne panoge šolstva. Ministerstva so odločila razna odlikovanja in nagrade, tako občinam in skupinam, ki bodo zastopane na razstavi, kakor tudi posameznim razstavljalcem. Po razpravi se je sklenil izvoliti odbor 6ih članov, ki naj vodi vso akcijo. Naročilo se pa je novemu odboru soglasno, da bi naše (nove) pokrajine imele samostojen skupen oddelek. Nadalje, da bi razstavljalci javili vse, kar mislijo in kar nameravajo poslati, odboru, ki bi imel pravico, da priporoča ozir. odsvetuje sprejem predmetov v razstavo. V prih. številki bomo slov. učiteljstvu pojasnili kaj in kako naj se udeleži in pomaže pri tem podjetju.

Skupština jugoslovenskog učiteljstva u Dubrovniku. Učiteljstvo Jugoslavije, udruženo u «Udruženju jugoslav. učitelja» održalo je svoju IV. skupštinu na obalama Jadrana, u lepom Dubrovniku. Ovo Udruženje broji oko 11 hiljada članova, od kojih je prisustvovalo preko tri hiljade ovoj skupštini 24., 25. i 26. prošlog mjeseca. Za ovaj ogromni broj učitelja (ica) Dubrovnik dašto nije imao na raspolaganje tako prostrane dvorane, no jedino kazalište, koje moglo obuhvatiti tek 800 osoba. Na učesnike — kako izvešćuje beogradska «Narodna prosveta» —

učinio je stari znameniti Dubrovnik ugodan dojam, koji je dočekao na najsvečaniji način tu «Vojske mira», kako se izrazi naš veliki dubrovački pesnik Ivo Vojnović, dočekao tako kako nije dosad nijedan jugosl. grad, pa ni Beograd. Otvornoj skupštini prisustvovali su najodličniji predstavnici inteligencije i vlasti: predstavnik ministarstva, univerzitetki profesor iz Beograda, više profesora, biskup katolički i pravoslavni i drugi odličnjaci. Grad sav u zastavama. Čitavo građanstvo dočeka narodne prosvetitelje. Novinstvo ih pozdravi oduševljenim člancima, a opština proglašom. Učiteljstvu u čast izadje «Dubrovački list» na 64 stranice. Najpre učiteljstvo položi vence na spomenik Gundulića, te na spomenik palih za oslobođenje. Glavne teme ove skupštine bile su: Osnovna načela novog jedinstvenog za čitavu Jugoslaviju nastavničkog plana i programa, te verska nastava u osnovnoj školi.

Zanimaeće stalno naše čitače nekoje resolucije pripremljene na ovoj skupštini, koja traži: da se donese jedinstveni školski zakon za celu državu, kojim bi se osigurala potpuna nezavisnost škole i zaštitila samostalnost škol. administracije, pa da se oslobodi škola od svakog upliva polit. vlasti; školski nadzor se ima poveriti stručnjacima (učiteljima); neka se uvede jedinstveni nastavni plan i program za čitavu kraljevinu; neka se poštedi učiteljstvo od stranačkog utecaja prema načelu: svakoga na svoje mesto prema radu i vrednosti; da se omogućí osnovnom učiteljstvu postati učiteljima na učitelj. školama; nek se učiteljski pomladak odgaja u državnim preparandijama, a nikako u samostanima; nek se reši pitanje višeg učitelj. obrazovanja osnivanjem pedagoških fakulteta ili proširenjem viših ped. škola; uz ove nek se uvede d.ra Turića pokušane škole; škol. nadzornici nek se imenuju jedino na predlog glavnog prosvetnog saveta, gdje će se čuti mnenje i U. J. U., i to obazirujući se na stručnost kandidata, a ne iz partijskih razloga. Nadalje:

nema se proganjati članove Jug. učit. združenja; brezplačno lečenje u bolnicama; učitelj nije dužan orguljati; jedinstveni veliki praznici za čitavu kraljevinu od 1. juna do konca avgusta; učitelji nek i dalje uživaju svoja zemljišta; popust od 75% putovanjem željeznicom i parobrodom u naučne svrhe; ukinuti uslovni celibat učiteljica u Bosni i Hercegovini; uvojničenom učitelju nek se sačuva službeno mesto; čitava nastava u svrhu duhovnog i političkog jedinstva naroda i države te celoga Slavenstva; te lovežba na sokolskom temelju. Konačno glede veronauka; koji mora biti radi svoje velike važnosti i radi jedinstva nastave sastavni deo obuke; učitelj predaje sve predmete, pa i veronauk; nestručnjake nek se ne uvadja u školu; učitelja imadu ocenjivati samo školsko-prosvetne vlasti.

Pravilnik osnovnih šol samoupravnega mesta tržaškega in okolice ima že svojo zgodovino, dasi še ni niti sprejet od občinskega sveta. V avgustu sta bili dve seji mestnega sveta nesklepčni radi nezadostne udeležbe mestnih svetovalcev, ko je prišel pravilnik na dnevni red. Iz tega dejstva je dovolj razvidno zanimanje poklicanih za osnovno šolo in ljudsko izobrazbo. Pa tudi sicer ima osnutek pravilnika toliko trdih določb, posebno z ozirom na pravno stanje stanu, da ga doslej nobena skupina učiteljstva, združenega v poedinih strokovnih organizacijah, ni sprejela brez pridržkov. Posebno tovariši, organizirani v Unione Mag., so elaborat ostro napadli, ker moralno in gmotno oškoduje učiteljstvo, ker ga izpostavlja na vse načine šikanam nadzorstva, ga ponižuje in ker ga ni najmanj ne varuje v slučaju bolezni; v nesposobnosti za službovanje, ker ne štiti svojcev učitelja v slučaju njegove smrti itd. «Ali se pravilnik predela,» pravijo tovariši, «ali bo ž njim šola propadla. Trst, ki je vedno prvačil na šolskem polju, ostaja s tem pravilnikom daleč za vsemi ostalimi mesti države.» Sklenili so celo nastopiti sodno pot proti magistratu v vseh slučajih, ko so že pridobljene pravice glasom pravilnika enostavno pohodijo.

Tudi Sindacato Mag. fascista se je zavzel za predelavo tega drakonskega pravilnika, ki — hvala Bogu — še ni pravomočen in tudi še ne sprejet v občinskem svetu. Predlaga različne spremembe, od katerih je posebno važna za nastavljen učiteljstvo ona, ki govori, naj se vse že pridobljene pravice spoštujejo.

Za slovensko učiteljstvo je posebno važen čl. 16 prehodnih določb, v katerem se zahteva naj učiteljstvo v teku enega leta napravi izkušnjo za pouk z italij. učnim jezikom. Taka skušnja ni šala, ker je treba jezik popolnoma poznati. Zato je tržaško slov. učiteljstvo mnenja, da je zahteva po skušnji samo pretveza za odpust učiteljev slov. narodnosti.

Zaenkrat je gotovo, da je magistrat odpustil nekaj tovarišic. Ni prav, da je odpustil le učiteljice, ne oziraje se na službena leta. Druga nepravilnost je, da jih je odpustil še le tedaj, ko je kr. proveditorat večino učiteljskih mest že oddal. Tako so nastale absurdnosti, da so dobili novinci mesta prej kot taki, ki imajo po deset in tudi več službenih let. Da pa bo krivic polna mera, menda taki odslovljenci ne morejo preiti v tem natečajnem dvoletju v imenik kr. proveditorata ker imajo samoupravna mesta svoje lastne natečajne imenike.

Mislimo, da so ti nevsakdanji odnošaji nastopili le radi zamude trž. mestne uprave, ki ni svojih šolskih zadev pravočasno uredila. Zato je pričakovati, da ne bo učiteljstvo trpelo posledic vsled nereda pri mestnem šolskem uradu.

Berila za slovenske ljudske šole, ki so jih spisali naši tovariši Danev, Kleinmayr, Medič itd. in ki so izšla v založništvu «Editoriale Libreria» v Trstu, je naučno ministrstvo v Rimu te dni potrdilo za prihodnje šolsko leto 1924.—25. in se smejo rabiti. Berila so sledeča: «Drugo berilo», «Tretje berilo» in «Peto berilo». Potrjen je tudi lanski abecednik (po Widru).

Tečaj za slovenščino na učiteljsku v Trstu. Vsled ministrskega odloka se uvede na učiteljsku tečaj za slovenščino in nemščino in sicer obvezno. Dasi je razlika med nemščino kot svetovnim jezikom in slovenščino, ki jo govori le neznatna vejica slovansega plemena, bo poznanje slovenščine pri naših stanovskih tovariših ital. narodnosti vendar znatne praktične vrednosti, ker jim omogoči razumevanje vseh ostalih slov. jezikov in ker bo morda prineslo tudi nekoliko strpnosti med nas.

Književnost in umetnost

Dr. Jože Rus: Slovenska zemlja, kratka analiza njene zgradnje in izoblike. Splošna knjižnica — znanstvena zbirka št. II. V Ljubljani 1924. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. 48 strani 8°. Cena broš. 24 Din., vez. 32 Din.

S to knjigo je naša znanstvena literatura zopet obogatela za važen in zanimiv geo-morfološki spis. V prvem delu razpravlja spis o gradbeni zgodovini slovenske zemlje, o njeni paleogeografiji in tektoniki; drugi del pa obsega preobražanje površja slovenske zemlje in govori o terciarni pokrajini, o razvoju rek in o ledniškem preobražanju tal. Spis zaključuje s poglavjem o oblikah in hidrografiji Krasa. Posebno zanimiva je v tem poglavju avtorjeva teorija o jezeritvi cerkniškega polja. Lepo in okusno opremljeno knjigo v veliki osmerki popolnjuje 10 jasnih in čistih slik, ki posebno nazorno ilustrirajo posamezne točke razprav. Da je delo še bolj pregledno, je na koncu dodan stvarni register, ki izdatno olajšuje uporabo knjige. Prepričani smo, da bo knjiga vzbudila veliko zanimanje v vseh znanstvenih krogih, posebno še, ker nudi tudi v terminološki oziru mnogo novega in zanimivega materiala.

Gaj Krisp Salust: Vojna z Jugurto. Iz latinščine prevedel Anton Dokler. Splošna knjižnica št. 35. Tiskala in založila Zvezna tiskarna v Ljubljani. Str. 123. Broš. 16.— Din., vez 22.— Din.

Zvezni zbor. Določena je pevška vaja za petek 31. t. m. ob 20. uri pri Sv. Jakobu ter v soboto ob 8. uri. Vaditi je pesmi kakor že javljeno v zadnji številki stanovskega lista. Člani zbora se vabijo, naj pridobe za to vajo še kako sopranistko.

Zbor ima namen nastopiti v soboto zvečer javno. Toliko v informacijo.

Dolg za „Otroške pesmi“.

Nekateri naročniki «Otroških pesmi» še vedno niso poravnali, kar dolgujejo za poslano jim izvide. Skupni dolg znaša nad 1300 L, kateri znesek mora trpeti pevski zbor, ki je zbirko izdal. Pozivamo dolžnike, da svoj dolg nemudoma poravnajo na naslov: Ana Svagelj, Trst, Viale Regina Elena 7 III.

Društvenim tajnikom.

Pozivamo, da se pošljejo Zvezinemu tajniku podatki o šolstvu in učiteljstvu, ki je že nameščeno, vsaj do 25. t. m. Če le mogoče, naj bo v statistiki razvidno, kateri razred kdo poučuje in če je definitiven ali provizoričen. V interesu stanu je, da se izvrši to delo s potrebno resnostjo in zanesljivostjo.